

Janka Draškovića i tvorca *Kratke osnove* Ljudevita Gaja obrađena je i preporoditeljska djelatnost dvojice banova – Josipa Jelačića i Ivana Mažuranića. Iako najčešće spominjani u političkom kontekstu, autor je obratio pozornost na njihov književni rad. Uz njih, izdvojeno je djelovanje biskupa Strossmayera, istarskoga svećenika Jakova Volčića, pjesnika fra Grge Martića, oca domovine Ante Starčevića, trgovca i rodoljuba Mije Krešića i drugih.

Knjiga predstavlja bogato višegodišnje autorovo stvaralaštvo te potvrđuje njegovo odlično poznavanje i korištenje različitih izvora. Vrijedno je istaknuti njegove članke o pitanju hrvatskoga jezika, uspostavljanju hrvatskoga pravopisa te cjelokupnom književnom i kulturnom radu 19. stoljeća, koje upotpunjuje razmatranjem ličnosti iz različitih djelatnosti. Kao takvo, ovo djelo dobar je prilog postojećim knjigama i studijama o 19. stoljeću.

Jelena Miholić Madunović

Pedagoško djelo Milene Roller-Halačev. Uredio Branimir Mendeš. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017., 241 str.

Pedagoško djelo Milene Roller-Halačev izdanje je koje je na jednome mjestu okupilo temeljne ideje hrvatske pedagoginje spomenute u naslovu. Zamišljeno kao zbornik radova autorice, uredio ga je doc. dr. sc. Branimir Mendeš s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu. Kako kaže i sam urednik, za zbornik su izabrani reprezentativni radovi Milene Roller-Halačev koji najbolje oslikavaju njezinu pedagošku perspektivu, kao i načela kojima se vodila u svojem radu. Urednik u predgovoru iznosi da je ideja o zborniku proizašla iz želje da se na jednome mjestu prikupe tekstovi koji su bili objavljeni u razmaku od nekoliko desetljeća. Knjiga se sastoji od “Predgovora”, u kojem se iznose spomenute teze o važnosti proučavanja povijesti hrvatske pedagogije, i dvaju glavnih poglavlja, “Prilaz” i “Izabrana djela”, a na samome kraju nalazi se “Sadržaj” za lakše snalaženje.

“Prilaz” je biografija Milene Roller-Halačev u kratkim crtama. Govori se o njezinu životu, školovanju, ali i o motivima za znanstveno bavljenje ranim i predškolskim odgojem. Na kraju poglavlja nalazi se autoričina kompletna bibliografija, koja uključuje radove, prikaze, poglavlja u knjigama, ali i nastavne planove i programe, novinske priloge, recenzirana djela, didaktičke komplete i sl. Iz toga je popisa izabran niz reprezentativnih djela o kojima će više riječi biti u sljedećem poglavlju jer bi obrada svakoga teksta zahtijevala znatan prostor s obzirom na pozamašnu aktivnost Roller-Halačev. Nakon upoznavanja s osnovnim biografskim podacima pedagoginje prelazi se na selekciju njezinih objavljenih djela.

Drugo poglavlje, “Izabrana djela”, podijeljeno je na pet potpoglavlja koja se tematski razlikuju. Svako od njih sastoji se od većega ili manjega broja radova izabranih za predstavljanje autoričine pedagoške perspektive. Potpoglavlja su: *Dijete, igra, igračka, slikovnica* (sedam radova), *Priroda – izvor početnih znanja i iskustava* (jedan

rad), *Kraći predškolski programi* (četiri rada), *Montessori pedagogija* (jedan rad) i *Rano učenje stranog jezika* (jedan rad). Radovi u potpoglavljima najbolje oslikavaju autoričina razmišljanja o pojedinom segmentu ranoga i predškolskoga odgoja, uključujući mnoga praktična rješenja, od kojih su neka dotad bila slabo ili nimalo raširena u praksi. Za svaki je rad navedeno iz kojega je časopisa ili knjige preuzet.

Odabrane radove teško je uvrstiti u jedan kalup. Naime, tekstovi su posve teorijski i kao takvi bacaju novo svjetlo na određena pitanja prisutna u (tadašnjem) ranom i predškolskom odgoju. S druge strane, neki su članci empirijski, što pak nudi dodatnu mogućnost provjere određenih teza u prirodnoj okolini. Istraživanja su provedena u dječjim vrtićima, tako da se dobivala objektivna procjena neke hipoteze. Osim navedenih, postoji i manji broj stručnih radova koji se osvrću na probleme koje je autorica zamijetila tijekom svojega višedesetljetnog iskustva u ranom i predškolskom odgoju. Upravo iz toga iskustva proizašli su mnogi njezini radovi koji su nerijetko bili prvi odraz određene pedagoške ideje. Mnogi pristupi koje Roller-Halačev iznosi u svojim tekstovima prikaz su ondašnjega vremena, ali neupitno vrijede i danas. Dokaz je to suvremenosti i kvalitete njezina pristupa odgoju i obrazovanju, što dodatno opravdava ovu knjigu.

Veliku pozornost Roller-Halačev posvetila je igri i igračkama. Na više mjesta detaljno su analizirane igračke prisutne u kućanstvima i dječjim vrtićima da bi se stekao kompletan uvid u njihove didaktičke mogućnosti. Suprotstavlja se korištenju igračaka koje nemaju pravilnu pedagošku vrijednost za dijete u određenoj dobi i predlaže njihovo odbacivanje. Pojedine su igre veoma detaljno objašnjene da bi se lakše uvele u dječju svakodnevicu. Druge su pak navedene kao mogućnost, ali su primjena i pristup ostavljeni svakom pojedinom djetetu. Posebno je važno što je prednost redovito davana zajedničkim igrama, dakle onima koje su zamišljene za skupinu djece. Predlagane su i zamisli o uređenju igraonice da bi ona svakom djetetu bila iskoristiva u bilo kojem trenutku. Ovisno, dakako, o mogućnostima koje ima pojedina ustanova.

Posebno je zanimljivo poglavlje o Mariji Montessori i njezinu ustroju predškolskoga odgoja. S obzirom na to da je članak Milene Roller-Halačev objavljen 1958., to bi mogao biti jedan od ranijih tekstova uopće na ovome prostoru o radu talijanske pedagoginje i ustanovi koju je osnovala. Roller-Halačev analizira ideje Marije Montessori i njihovu primjenjivost na situaciju u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji pedesetih godina. Nakon što je ukratko predstavila životni put Montessori, Roller-Halačev donosi osnovne postavke njezine pedagogije u teoriji i praksi, od ustroja prostora i sustava slobodnoga odgoja do troškova održavanja takva zdanja. Svojim člankom Roller-Halačev zasigurno je pospjela osnivanje predškolskih ustanova po uzoru na Montessori, kao i uopće inicijalno predstavljanje novoga – možda i revolucionarnoga – viđenja ranoga odgoja.

Bitno je naglasiti da Roller-Halačev ne koristi diskurs koji bi bio nepoznat čitatelju laiku. Svaki njezin tekst bit će razumljiv i iskusnijim i neiskusnijim odgojiteljima, ali i roditeljima. Radovi prikupljeni u ovome zborniku, od kojih su samo neki predstavljeni ovim prikazom, pokazuju da Roller-Halačev nije tijekom pisanja imala u vidu isključivo profesionalce u odgoju i obrazovanju, nego je razmišljala o recepciji svojih riječi

na široj razini. Svojim jednostavnim objašnjenjima i praktičnim rješenjima omogućuje svakome ispunjenje potencijala koji nose njezine zamisli. S druge strane, omogućeno je i prilagođavanje njezinih ideja mnogim situacijama, što znači da se zamisli Milene Roller-Halačev mogu iskoristiti tek kao početne točke bude li potrebe.

* * *

Pedagoško djelo Milene Roller-Halačev vrijedan je doprinos proučavanju povijesti hrvatske pedagogije. Poznavanjem povijesti lakše ćemo se usredotočiti na budućnost jer preuzimanjem određenih ideja možemo nadograđivati moderna shvaćanja u pedagogiji, posebice u ranom i predškolskom odgoju, koji je ključan za daljnji razvoj djeteta. Takav pristup omogućuje produbljivanje postojećega znanja i otvaranje novih pitanja. S obzirom na (neopravdanu) rijetkost ovakvih izdanja, knjiga je važan prilog znanstvenom proučavanju hrvatske pedagogije. Pritom nije preporučljiva samo proučavateljima povijesti pedagogije nego i onima koji se okrenu ranom i predškolskom odgoju zbog svojih teorijskih i praktičnih zamisli, od kojih mnoge ravnopravno vrijede i danas.

Filip Brčić

Manfred Spitzer. *Digitalna demencija : kako mi i naša djeca silazimo s uma*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2018., 343 str.

Upadljiv i bombastičan naslov već neko vrijeme ispunjava izloge knjižara i police raznih knjižnica, čime plijeni pozornost prolaznika i dodire brojnih korisnika. Riječ je o novoj knjizi međunarodno priznatoga njemačkog psihologa, neuroznanstvenika i psihijatra Manfreda Spitzera pod nazivom *Digitalna demencija*. Pojam demencije rasprostranjen je u široj javnosti i poznat kao bolest koja pogađa starije ljude napadajući im intelektualne sposobnosti, odnosno slabeći pamćenje. Da je 21. stoljeće moderno vrijeme u kojem je digitalna tehnologija odigrala najveću ulogu, iz korijena restrukturirajući tradicionalne obrasce ljudskoga života, potpuno je jasno iz brojnih o toj temi povedenih rasprava. No, kakav to učinak ostavlja ili, bolje rečeno, kakav je teret stavljen pred stanovnike ovoga planeta, u spomenutoj knjizi objašnjava njezin autor.

Sam naslov suvremeni je termin za kliničku sliku koju čine brojni poremećaji pamćenja, pozornosti i koncentracije, kao i emocionalna tupost, do koje su došli liječnici iz Južne Koreje, zemlje kolijevke mnogih tehnoloških divova. Počevši od teze da digitalni mediji (televizija, računala, pametni telefoni, konzole i internet) dugoročno nanose enormnu štetu našem duhu, Spitzer temeljito tumači, s evolucijskoga i neurobiološkoga stajališta, što se u trenucima konzumiranja stečevina informacijske revolucije događa u čovjekovu mozgu. Da bi se pravilno razvijao, naš najdinamičniji tjelesni organ mora biti korišten. Uporaba mozga utječe na njegov rast. Protjecanje električnih signala preko funkcijskih veza između živčanih stanica, tzv. sinapsi, utječe na volumen hipokampusa, područja mozga koje se nalazi u obje njegove hemisfere,